

Verslag

Betreft: NVA-seminar “Arbeidsmarkt vanuit Europees en poldersperspectief”

Plaats: De Burcht, Amsterdam

Datum: donderdag 24 mei 2012, 13.30 tot 17 uur

Samenvatting van de hieronder uitgewerkte thema’s

- A. In de eerste helft van de middag neemt Sonja Bekker (Reflect) ons mee naar de Europa 2020 strategie en de reactie van Nederland hierop. De presentatie eindigt met bespreking van hoe de Europese Commissie het Nederlandse arbeidsmarktbeleid ziet?
- B. Na de pauze schetsen Anja Jongbloed (FNV Bondgenoten) en Hans van der Steen (AWVN) de contouren van het cao-seizoen 2012 onder leiding van Paul de Beer.
- C. De nieuwe NVA-voorzitter, Marc van der Meer, sluit de bijeenkomst af en dankt Nicolette van Gestel voor haar bevlogen voorzitterschap van de NVA. Hij geeft nog een korte beschouwing over de betekenis van de NVA in het licht van de kwaliteit van de democratie en de kwaliteit van de arbeidsverhoudingen.

A. Sonja Bekker over Europa 2020 strategie en de Nederlandse arbeidsmarkt

In 2010 is Europa 2020 Strategie gelanceerd met als doel een slimme, duurzame en inclusieve economie te ontwikkelen in de landen van de Europese Unie. Deze strategie is de opvolger van de Lissabon Strategie. De Europese Commissie heeft vijf kwantitatieve doelstellingen geformuleerd voor landen, waaronder een werkgelegenheidsgraad van 75%, 3% van het bbp investeren in onderzoek & ontwikkeling, maximaal 10% voortijdig schoolverlaters en 20 miljoen minder mensen in armoede of dreigende armoede.

Daarnaast kent de EU werkgelegenheidsrichtsnoeren, en doelstellingen voor de middellange termijn. Alle lidstaten rapporteren jaarlijks in een kort nationaal hervormingsprogramma hoe ze aan de EU doelstellingen tegemoet willen gaan komen. De Europese Commissie evalueert daarop de voortgang en geeft alle landen aanbevelingen ter verbetering. Deze cyclus van rapporteren en monitoren valt onder het instrumentarium van de ‘zachte’ sturing. Er wordt gestuurd, maar er zijn geen sancties. (Voor de EU website met EU 2020 doelen: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_nl.htm)

Nederland toont vooral ambities op vlakken waarop het al redelijk goed gaat (werkgelegenheid) en weinig ambitie op vlakken waarop het achterloopt (O&O). Daarnaast zijn de rapportages van Nederland aan de EU de afgelopen jaren weinig informatief geweest. In 2011 kwam dat doordat de net benoemde regering nog weinig uitgewerkte plannen had en in 2012 kon op de valreep het Kunduz-akkoord naar Brussel gestuurd worden.

De aanbevelingen van de Europese Commissie aan Nederland zijn wel interessant, omdat zij laten zien dat de EU méér verlangt van Nederland dan alleen bezuinigen. Er is ook ruimte

voor investeringen in groei en het verbeteren van sociale inclusie. Sterker nog, na aanbevelingen van gelijke aard in 2011, bekritiseert de Europese Commissie Nederland nu om het achterblijven op deze ambities. De Commissie is zelfs van mening dat Nederland beleid voert dat de toekomstige groei kan hinderen en sociale uitsluiting kan vergroten, bijvoorbeeld door kwetsbare groepen te weinig te ondersteunen en te weinig te investeren in onderwijs en innovatie. (Voor een actuele discussie hierover: <http://www.socialevraagstukken.nl/site/2012/06/04/de-eu-verlangt-ook-sociale-investering/>).

Interessant is ook de introductie van striktere economische coördinatie door de EU. Het schokeffect dat gepaard gaat met de financiële en economische crisis sinds 2009, doet de EU zoeken naar een betere coördinatie tussen en sturing van de lidstaten. Voor de ambities voor Europa 2020 houdt dit in, dat er met meer precisie wordt geïntervenieerd, door middel van deadlines en gedetailleerde beleidsstappen in hervormingsprogramma's en aanbevelingen.

Ook worden sociale- en werkgelegenheidsvraagstukken in een breder verband aan de orde gesteld, binnen de meer bindende cycli van coördinatie van het Stabiliteits- en Groei Pact en de Macro-economische sturing. Zo wordt het versoberen van de pensioenen als middel gezien om de begrotingstekorten te laten slinken en kan een te sterke loonontwikkeling de macro-economische balans in een land verstoren. Via deze vormen van economische sturing begint de Europese Commissie dus ook over onderwerpen te spreken, waarover de lidstaten en sociale partners volgens het Europese Verdrag autonomie hebben. (Voor meer informatie over vormen van Europese macro-economische sturing: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/economic-governance/index_en.htm).

B. Verslag van het cao-seizoen 2012

Cao-seizoen 2012: FNV Bondgenoten

Anja Jongbloed van FNV Bondgenoten constateert dat het cao-seizoen traag van start is gegaan. Zij wijt dit vooral aan het weerbarstige pensioendossier en de economische crisis. Dit seizoen staan voor FNV Bondgenoten 'gewoon goed werk' en 'duurzame inzetbaarheid' centraal.

Inzet van 'gewoon goed werk' is dat iedereen recht heeft op goed werk (een fatsoenlijk loon, behoud van wettelijk minimumloon, en aanpak van jeugdlonen). Ook wil de FNV dat dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden voor hetzelfde werk, ongeacht of iemand een vast of tijdelijk contract heeft. De loonstijging komt uit op gemiddeld 1,8%.

In meer dan de helft van de nieuw afgesloten cao's heeft FNV Bondgenoten tot nu toe afspraken weten te maken over het verbeteren van de positie werknemers met een onzekere arbeidsovereenkomst. Jongbloed constateert dat het uitrollen van de 'gewoon goed werk' - agenda voorspoedig verloopt.

Bij duurzame inzetbaarheid gaat het om levensfasebewust personeelsbeleid, leven lang leren, mantelzorg, thuis- en telewerken en arbobeleid/ ketenaanpak. In 2012 is het aantal afspraken over duurzame inzetbaarheid verder gestegen.

Wel heeft Bondgenoten de indruk dat werknemers en vakbondsleden vaker te maken krijgen met intimidaties en bedreigingen. “Wij komen veel werkgevers tegen die niet geven om goede arbeidsverhoudingen. Zij intimideren en bedreigen hun werknemers die naar een bijeenkomst van de bond gaan. Ze ontslaan mensen die actief zijn”, aldus Jongbloed.

Cao-seizoen 2012: AAVN

Werkgevers en vakbonden moeten volgens Hans van der Steen van de AAVN, in het cao-overleg meer loonruimte creëren. Waarom kan een productiviteitsgroei niet worden vertaald in een gunstige loonstijging? Dan komt de koopkracht niet onnodig onder druk en krijgt de economie een groei-impuls.

Van der Steen sprak zijn zorgen uit over de ontwikkeling van de cao-lonen. In 2012 werd tot dusver een gemiddelde loonstijging van 1,6% loonstijging afgesproken, terwijl de trend opwaarts is. ‘Onze zorg is dat de lonen omhoog gaan in weerwil van de economische krimp. We zijn er niet gerust op dat er voldoende afspraken worden gemaakt over verbetering van de concurrentiekracht van de bedrijven.’

Volgens AAVN zou vergroting van de concurrentiekracht van het bedrijfsleven de rode draad in alle cao-besprekingen moeten zijn. Van der Steen: ‘Vergroting van de concurrentiekracht betekent óók het scheppen van loonruimte, structureel of eenmalig. Als het bedrijfsleven concurrerend is, is er geen sprake van economische crisis en gaat het met de werkgelegenheid ook goed.’

Om vergroting van de concurrentiekracht en behoud van werkgelegenheid te realiseren, bepleit AAVN slimme, creatieve maatregelen die via het arbeidsvoorwaardenoverleg gerealiseerd kunnen worden. Voorbeelden kunnen zijn flexibele beloningsvormen, invoering van het nieuwe werken, moderne dienstroosters die ‘meebewegen’ met de gewenste productiecapaciteit en gericht beleid voor oudere medewerkers. Ook het ‘kostenbewust’ moderniseren van de meestal zeer dure pensioenregelingen kan volgens AAVN helpen.

Van der Steen toonde zich ook voorstander van verlenging van de werkweek, maar niet als algemene maatregel en vooral in combinatie met andere maatregelen. ‘Net als al die andere maatregelen moet men per bedrijf of bedrijfstak beoordelen of iets zinvol is. Als werknemers meer uren maken, kan dat helpen om de vakantiestuwmeren te verkleinen. Opgepotte vrije dagen benadelen de financiële positie van ondernemingen. Verder helpt verlenging van de arbeidsduur op de lange termijn om de arbeidsmarktkrapte als gevolg van de vergrijzing op te vangen.’

Cao-seizoen 2012: Discussie

De twee inleidingen vormen de opmaat tot een stevige discussie. Een eerste vraag uit de zaal gaat over zzp-ers: zijn cao-partijen niet veel te veel bezig met werknemers met vaste arbeidsovereenkomsten (insiders)?

Jongbloed weerlegt de vraag door er op te wijzen dat de vakbond zich juist inzet voor alle werkenden (‘gewoon goed werk’). Iedereen die in een organisatie werkt, is je collega, ongeacht zijn of haar soort contract.

Van der Steen stelt dat er in de winter van 2011 al samen met FNV Bondgenoten en andere vakbonden een gezamenlijke visie is opgesteld, ook over zzp-ers, in het Sociaal Manifest*.

De discussie gaat daarna al snel over 'organising'. Jongbloed stelt dat 'organising' vakbondswerk is en daarmee een verworven recht conform ILO-verdragen. Van der Steen heeft niets tegen 'mensen in hun kracht zetten', als dat nodig is, maar constateert dat vakbonden niet thuis geven, als werkgevers na 'organising'-activiteiten op de werkvloer de dialoog met de vakbonden zoekt.

Jongbloed ziet ook dat het soms moeilijk is om vanuit de strijd weer de dialoog op te zoeken ('staken is emotie'), maar wijst er op dat vakbondsbestuurders er goed op geschoold worden ('je moet altijd je exit-strategie bepalen').

De slotvraag is of de collectieve arbeidsverhoudingen onder druk staan? Van der Steen vindt van niet. Het botst wel eens een keer, maar massieve problemen zijn op te lossen. Jongbloed is minder optimistisch en gelooft meer in afspraken binnen de onderneming en niet meer in afspraken in centrale akkoorden.

c. Slot van de bijeenkomst; de NVA voor de kwaliteit van de arbeidsverhoudingen

Marc van der Meer sloot als nieuwe voorzitter de middag af. Hij bedankte Nicolette van Gestel voor haar voorzitterschap. In zijn slotwoord geeft hij nog enkele overwegingen voor de toekomst van de NVA:

'De NVA is van belang omdat het een podium biedt aan een geregelde gedachtenvorming over alle aspecten van de overlegeconomie, de cao-vorming en de arbeidsverhoudingen op de werkvloer. Dat is misschien nu nog wel meer van belang dan in de afgelopen decennia. In dit debat staat heel wat op het spel, zo is ook in de middagdiscussie over Europa en de cao-ontwikkeling gebleken. Er zijn verschillende strategieën aan werkgevers en werknemerszijde met betrekking tot de aard van het overleg, tegelijkertijd is de invloed van de internationale ontwikkelingen zeer substantieel, zonder dat deze precies wordt onderkend.

In de Nederlandse arbeidsverhoudingen is immers sprake van een belangrijke herschikking van de posities van landelijke partijen ten opzichte van de lokale ontwikkelingen in bedrijven en branches. De kaders verschuiven. De overheid moet een antwoord vinden op de structurele problemen in de openbare financiën, de vakbeweging probeert zich te vernieuwen en een positie te verwerven op de werkvloer om een nieuwe generatie leden aan te trekken, en de werkgeverscentrales hebben te maken met vergaande herschikkingen in de concurrentieverhoudingen in het bedrijfsleven, waar bedrijven zich onderling herpositioneren in hun (inter)nationale productieketens.

In de internationale literatuur over de diensteneconomie, hebben Torben Iversen en Anne Wren wel gesproken over het *economisch 'trilemma'* waarvoor landelijke overheden zich geplaatst weten. Landen kunnen niet tegelijkertijd werken aan economische groei, aan meer gelijkheid tussen burgers en een budgettair evenwicht. De redenering is dat landen om de economische groei en economische gelijkheid te realiseren, de overheidstekorten moeten laten stijgen. Dat gaat maar even goed, al gauw leidt het overheidstekort tot structurele schulden en gebrek aan groei. De diepe financieel-economische crisis in de Eurozone die leidt tot bezuinigingen en economische neergang, bewijst dat.

In de recente lezing voor de WRR (van december 2011) heeft de politicoloog en Harvard-hoogleraar Dani Rodrick dit debat verdiept, vooral ook in termen van de kwaliteit van de democratie. Er is volgens hem een spanning, een *politiek 'trilemma'*, tussen de natiestaat, de democratie en de globalisering van de economie. Deze drie gaan niet samen, al zijn er verschillen tussen Amerika en de Europese Unie. Volgens Rodrick kunnen landen niet tegelijkertijd aan hun internationale exportpositie werken, de gelijkheid in de samenleving verbeteren en het democratische gehalte in het land op peil houden.

In het licht van deze economische en politieke vraagstukken is een vereniging als de NVA van groot belang om te reflecteren over de onderliggende waarden in de arbeidsverhoudingen, zowel op landelijk als op ondernemingsniveau. Het zal de komende jaren steeds gaan over de kwaliteit van de arbeidsverhoudingen, zowel in politiek-economische als in maatschappelijke termen. Door het debat op deze punten te organiseren en verdiepen, wordt het democratische gehalte van onze samenleving gediend'.

*www.awvn.nl/sociaal-manifest

Foto 1: Paul de Beer opent de vergadering

Foto 2: Circa 40 NVA-leden zijn naar de Burcht gekomen.

Foto 3: Sonja Bekker aan het woord over de Europa 2020 strategie

Foto 4: Discussie Hans van der Steen en Anja Jongbloed o.l.v. Paul de Beer

Foto 5: Discussie

Foto 6: Afsluiting door de nieuwe voorzitter: Marc van der Meer

